મુદ્રણસ્થાન : આદિત્ય મુદ્રણાલય—રાયખડ, અમદાવા
મુદ્રક : રા. રા. ગજાનન વિશ્વનાથ પાઠક

તે વેળા કંઇ મોટર હતી જે ? કંઇ ન મળે. ટલે હાથી પર બેસી જવા આવવાનુંય ઠીક પડે. .. લગન આવ્યાં દેખાય, શોભા મળે.

એક ભાઇને ત્યાં લગન લેવાયા. તેને તો હાથી ના ભારે શોખ. ક્યાંક ક્યાંકથી હાથીઓ પકડી લાવ્યો ને બધા ભેગા કીધા; તેમાં આપણો આ રૂપાળો હાથીય ખરોસ્તો.

લગનનું ઘર ! મોજ મઝા ને રમત ગમત ચાલે. ખાવા પીવાની ને મહાલવાની લહેજતમાં ગુલતાન. ગાવા બજાવવાનું ને વાજાં શરણાઇ ભારે તોફાન ! બીજું તો સૂઝે જ શું જે ?

આપણા હાથીદાદા ત્યાં ડોલતા ડોલતા આવ્યા. ગે મ્હાવત ને રખેવાળ બેય જણા. તેનું જતન કરવા ને તેની સંભાળ લેવા બબ્બે જોઇયે.

સાંજ પડી એટલે મ્હાવતભાઇએ હાથીદાદાને વરગાવવાની તજવીજ કરી. ઘાસના પુળા, ને ટલા ને ચણા પુષ્કળ ખવડાવ્યા. પછી તો દાદાને બંદ્યા એક ઝાડ સાથે. વળી બેય પગને પણ

દોરડે બાંધ્યા. હાથીભાઇને બાંધવા એટલે તો પૂછ-વુંજ શું?

પછી તો મ્હાવતભાઇ પડ્યા ગમ્મતમાં. ખાવાનું ને પીવાનું ને વાજાં સાંભળવાના ને બધું જોવાનું! એવા ડુલ થયા કે પેલા હાથીદાદા તો પછી સાંભરેજ શાના?

(૨)

હાથીદાદાએ તો ખાવાનું પૂરૂં કર્યું. રાતમાં બધાય પૂળા પૂરા થઈ ગયા. દાદાને તો ખાવા પુષ્કળ જોઇયેને? પેટમાં બિલાડાં બોલવા લાગ્યાં! રાત પૂરી થઈ—સ્હવાર થઈ પણ મ્હાવતભાઈ તો મોજમાં પડેલા. તેને કંઈ સાંભરે શાનું? હાથીને ન્હવડાવવો જોઇયે, સાફ કરવો જોઇયે, પછી ખવડા-વવું જોઇયે. હાથીનું જતન કંઈ પડ્યા પડ્યા થાય છે? તેમાં તો મહેનત છે મહેનત!

પણ આપણા મ્હાવતભાઈ તો સાવ ભૂલીજ ગયા ને!

ઉનાળાનો દહાડો! હાથીદાદાને તો ઉનળો

એટલે ગરમીમાં બફાઈ જવાનું. જાડું શરીર. રોજ ઠંડે પાણીએ બરાબર ન્હાય નહિ, ને ડીલ ચોળાવે નહિ ત્યાં સુધી ચ્હેનજ ન પડે. તેમાંયે આ હાથીદાદા તો ખાસ્સા પહાડ જેવા. મરદ માણસ! પછી એમને માટે તો પૂછવુંજ શું?

વાત કરતાં કરતાં ૨૪ કલાક થયા. ન મળે ન્હાવાનું કે ના ખાવાનું. હાથીદાદા અકળાય તેમાં નવાઈ પણ શું? હાથીદાદા તો રાતા પીળા થઈ ગયા. હાથીને ભૂખ લાગે ને ખાવાનું ન મળે એટલે ધુંઆફુંઆ ન થાય?

તે દહાડો પણ વીત્યો. પેલા મ્હાવતભાઇ ને રખેવાળ મઝામાં પડેલા. મહાલવામાંથી નવરાજ શાના પડે? બીજા દહાડાની રાત ગઇ. ત્રીજે દહાડે દશેક વાગે કેથા મ્હાવતને હાથીદાદા સાંભર્યાં: ઓ બાપ રે, કાલે તો હાથીને ન્હવડાવવા ખવડાવવાનુંજ રહી ગયું ને!

તરત દોડયો રખવાળ પાસે: અલ્યા ભાઇ, જા, જા દોડ. હાથીને છોડી ન્હવડાવ ને કંઈ કેળબેળ

ખવડાવ. જા દોડ.

રખવાળને પણ યાદ આવ્યું: હાં ભાઇ! તે તો ઉભે પગે દોડયો.

મ્હાવતભાઇને સાંભરતાંજ લાગેલું કે હાથીદાદા ખોરવાઇ રહ્યા હશે. રાતાપીળા થયા હશે. વખતે રખવાળને ગાંઠે કે નયે ગાંઠે. મરદહાથી એટલે રખવાળને તો શું, કેટલીક વાર ગમે તેવા મ્હાવતને ય ન ગણકારે તો!

એટલે મ્હાવતભાઇ પણ રખવાળની પુઠે લાગલાજ દોડ્યા—હાથીને બાંધેલો ત્યાં.

(૩)

રખવાળ જઇને જુએ છે તો—હાથીએ શું કર્યું છે? શુંઢે શુંઢે રસ્તામાંનો કાદવ ડીલ પર ચોપડયો છે. ડીલ પર ધુળ ધુળ ઉડાડી છે, ગંદોગોબરો બન્યો છે, ને જાણે કશામાં ન હોય તેમ ઠંડે પેટે ઉભો છે.

મ્હાવત હોત તો સમજી જાત. પણ આ તો રખવાળભાઈ ને તે ય વળી નવા હતા. ઝાઝું જાણે

નહિ. તે તો રોજનીજ પેઠે હાથીદાદા પાસે ગયા. રોજ જાય ત્યારે તો હાથી આનંદે ગાજે ને બરાડે. પણ આજે? આજે તો ઠંડો ને મુંગો ઉભોજ રહેલો. રખવાળે તો ધીમે ધીમે દોરડાની ગાંઠ ઉકેલી. હાથીદાદે ઉકેલવા દીધી. ન બોલે કે ચાલે. જાણે કંઇ છે જ નહિ ને!

પણ જ્યાં પાછલા બાંધેલા બે પગ છૂટ્યા કે ભપ્પ દઇને કૂદ્યા હાથીદાદા ને લીધો રખવાળને શુંઢમાં. ને પછી તો જેમ કેળના ઝાડને એ અફાળી મરડી કૂચો કરે તેમ રખવાળને અફાળી મરડી છુંદી નાંખ્યો! રખવાળ ભાઇ બિચારા વગર સજાએ હાથીને પગે કચડાઇ છુંદાઇને પૂરા થયા. ક્યાં ગયું એનું માથું, ને ક્યા પગ ને ક્યાં છાતી, કંઇ ઠામ ન મળે! બધુંય મોટો માંસનો લોચો! મ્હાવતભાઇ તો દૂરથી રખવાળની આ વલે જોઇ હાય બાપરે! કરતાકને નાઠા.

હવે હાથી તો પૂરો ગાંડો બન્યો છે! દોરડાં સાંકળ છૂટી ગયા છે એટલે સાવ છૂટો છે! ગુ-

સ્સાથી જાણે સળગી ગયો છે! શિકાર પુરો થતાંજ તે ય દોડયો. દોડયો તે ગયો ગામ તરફ. ને (ગામમાં જઈ) માણસોને શુંઢમાં ઉંચકી ફેંકવા માંડ્યા! ગામમાં તો હોહા ને રોકકળ ને દોડાદોડ! નાસો રે ભાઈ નાસો. દોડો રે ભાઈ દોડો. હાથી રાખ્ખસ આવ્યો છે. લોકોને મારી નાંખે છે. બચ્ચાંને ખાઇ જાય છે. ભાગો રે ભાગો.

ને હાથીભાઇને પકડે પણ કોણ? મરવું હોય તેજ એની પાસે જાયને? ગામડું તો જાણે ઉજડ વેરાન! લગનવે'વા બધું ભૂલાઈ ગયું. લોકો બારી બારણાં દઇ ઘરમાં ભરાયા. જાણે જંગલ ને વેરાન જ તો!

(૪)

પછી તો હાથી ભાઈ મકના મસ્તાના થઇ ફરવા લાગ્યા. દોડવા ને કૂદવા લાગ્યા. મનભાવતું ખાવા લાગ્યા. આસપાસનાં ગામોમાં હોકારો પડી ગયો. ગાંડો હાથી છૂટો છે. સંભાળજો રે ભાઇ સંભાળજો!

હાથીદાદા તો દહાડે જંગલમાં રહે. ઘાસ ઝાડ

પાંદડા ખાય. ચર્યાં કરે. પણ રાત પડી કે જાણે ભૂત ભરાય. રાતે દોડાદોડ ને ધમપછાડ! આસ-પાસના ગામડાં હેરાન હેરાન! ક્યારે કયા ગામમાં મકનો મસ્તાનો દંગો મચાવશે એની શી ખબર? ગામ લોકોની મુંઝવણનો તો પારજ ન મળે ને!

પછી તો એક જુક્તિ શોધી. અલ્યા ભાઈ, પહેરો બેસાડો પહેરો. દરેક ગામમાં મોટું ઉંચું ઝાડ હોય તે પર પહેરા બેસાડ્યા. સાંજ પડે કે વારા ફરતી એકેક જણ તે ઝાડ પર બેસે ને પહેરો ભરે. હાથી જંગલમાંથી નીકળે કે એ બૂમો પાડે ને બધાને સાવધ કરે. મોટી મોટી બૂમો પાડે: એ, ફલાણાભાઇ! જોજોરે, તમારા ઘરની પાછલી ભીંતે હાથી ઉભો છે. જાગતા રહેજો!

ઘરમાં સૌ ગુપચુપ બેઠા રહે: ચું કે ચાં ન કરે. બોલે શું? છાતીજ ધડક ધડક થતી હોયને!

દીવા પણ મોટા ન કરે. ઝીણા ઝીણા કોડીયા ને તેય હાંડીમાં રાખે. ભભકાબંધ દીવાને અજ-વાળે ખેંચાઇ હાથીદાદા દોડ્યા દોડ્ય. આવે તો?

મુંગા ન બેસે ને વાતો કરે તો તે અવાજે અવાજે પણ હાથો ધાઇ આવે! એ તો મકનો મસ્તાનો! કોઇ ઘરમાં દીવો દેખાય કે અવાજ સંભળાય એટલે એ તો તૂટીજ પડે. ઝુંપડી હોય તો તેના ભુકા કરે ને ઘર હોય તો હચમચાવી નાંખે.

(૫)

એમ તો ઠેઠ ક્યાં સુધી ચાલ્યું! એક દહાડો રાતે ઝાડ પર પહેરેદાર બેઠા'તો. થોડે દૂર એક ભટજીનું ઘર હતું. બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી અને બે છોકરાં. ચારે જણાં જમી ખાઇ નિરાંતે સૂતા'તાં. હાથીના ડરને લીધે ઉંઘ ન આવે એટલે વરવહુ કંઈ કંઈ વાતો કરે. એટલામાં તો પહેરેદાર પોકારી ઉઠયો: અરે ભટજી, ઓ ભટજી! તમારા ઘરની પાછલી ભીંતે હાથી ઉભો છે જો! સાવધ રહેજો!

પણ સાવધ તે શું રહે? તે પહેલાં તો મકનો મસ્તાનો ક્યારનો ચુપચુપ આવી વરવહુની ઘુસપુસ સાંભળતો હતો! હવે તેણે જોર અજમાવ્યું. ઘર હાલવા લાગ્યું. ભટજીભાઇ તો નર્યા ગાંડા જેવા

થઇ ગયા. કરવું યે શું? રાખ્ખસના પંજામાંથી તે કેમ છટકાય? શું ઉપાય કરવો? પોતે ઇશ્વર પરમેશ્વરના નામનું રટણ કરવા લાગ્યા. એટલામાં તો કડડભુસ કરતું ઘર પડી ગયું!

ગાંડો હાથી એટલે શું? જાણે સો રાખ્ખસનું જોર! ઘર તૂટી પડયું ને ઢગલો થયો એટલે એક બાજુથી ભટજી તો બ્રાહ્મણી તથા છોકરાંને લઇ બહાર નીકળ્યા ને ભાગ્યા. ઘરની પાછળજ ઉંડું ઘેરૂં જંગલ હતું. સૌને લઇને તેમાં પેંઠા. કંઇ દોડે કંઈ દોડે!

એવે હાથીભાઇ તો પેલા ભાંગ્યા ઘરની ખબર લેતા હતા. કંઇ ખાવાનું મળે, કંઇ પીવાનું મળે, તે શોધતા હતા. કંઇ શિકાર મળે તો તે જોતા હતા.

(૬)

જંગલમાંથી ભટજી તો દોડયો દોડયો જાય છે. રસ્તો સીધો ને સટ છે. સીધો રસ્તો એટલે જોખમે ભારી ને? પાછળ હાથીયે દોડી શકે. ગલી-

કુંચી હોય તો ભરાઇ જવાનું ફાવે!

પણ પછી એણે રસ્તો કાઢયો. રસ્તાની બાજુ પરના ઝાડોમાં સૌ પેંઠા અને એક મોટા ઝાડની પાછળ ગુપચુપ ભરાઇને ઉભા. ચું કે ચાં ન કરે. અવાજ કરે તો હાથીને ખબર પડેને?

હ્હણે હાથીભાઇએ ઘરની જડતી લીધી. બરાબર તપાસ કરી પણ ઘરમાંથી કંઈ મળ્યું નહિ. માણસ તો તેમાં હોયજ શાનું? હાથી ઝેરીલો બનેલો. માણસ માત્ર પર એને વેર. બસ માણસને દેખે ત્યાંથી પછાડવાની વાત. અહિં જોયું કે કોઇ દેખાતું નથી એટલે સમજ પડી કે સૌ જંગલ તરફ નાઠાં હશે. બસ. ધીરે ધીરે એણે તો આમ તેમ નજર નાંખતાં જંગલ તરફ ચાલવા માંડયું. જાય તે પણ ગુપચુપ. જરાય અવાજ ન કરે. જાણે ચોર ચોરી કરવાજ જતો હોય.

હવે ભટજી ગુપચુપ ઉભા રહ્યા હોત તો તો બચી જાત. પણ એને તો વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ થઇ. તેણે ધાર્યું: હવે તો બધું શાંત પડી

ગયું. અવાજ કંઈ સંભળાતો નથી. હાથી હવે ચાલ્યો ગયો હશે. લાવ જોઉં તો ખરો.

એમ કરી ભાઈસાહેબ તો બહાર નીકળ્યા. બ્રાહ્મણીએ બહુયે મનાઈ કરી. બહુયે કાલાવાલા કર્યા. મારા સમ, તમે અહિંથી ના જશો. પણ બ્રાહ્મણ માને શાનો? તે તો જીદે ચઢયો: તમે અહિં ગુપચુપ બેસી રહેજો. હું સહેજ ડોકીઉં કરી આ પાછો આવ્યો. હાથી નક્કી ચાલ્યો ગયો હશે. હવે કંઇ ડર જેવું નથી.

(૭)

ઝાડીમાંથી બહાર નીકળી તે પચાસેક વાર ચાલ્યો હશે ત્યાં તો સામેજ જમદૂત ઉભેલો. ભાગ્યેજ વીસ ડગલાં દૂર હશે. ચીસ પાડતોકને બ્રાહ્મણ તો જીવ લઇને દોડયો. દોડયો બસ દોડયો. પણ દોડતાંયે ભૂલ્યો. પાછા ઝાડીમાં પેંસી જવાનું એને ના સૂઝયું. સીધો ને સીધોજ દોડયો. જંગલની ધોરી વાટેજ દોડયો.

પણ હાથી સાથેની શરતમાં માણસ કયાંથી

જીતે ? એનું શરીર કેવડું મોટું, એના ડગલાં કેવાં લાંબા, એની ફલંગ કેવી મોટી ! થોડે ગયો ન ગયો ત્યાં તો બ્રાહ્મણભાઇએ જોયું કે હાથીએ મને પકડી પાડયો. પાસેજ, ખુલી જગામાં, એક મોટી ટેકરી જેવું હતું. ટેકરી મોટી હતી. ભટજી તો તેની આસપાસ દોડવા લાગ્યા. હાથમાં જનોઇ ઝાલી દેવને સંભારવા લાગ્યા. દેવીને સં-ભારવા લાગ્યા. હાથીને કાલાવાલા કરવા લાગ્યા, "ગરીબ બ્રાહ્મણને મારીશ મા. ગણપતિ દાદા, ગરીબ ભટજીને મારીશ મા." એમ બોલતો જાય હાંફતો જાય ને દોડતો જાય. પાછળ હાથી દોડે. ઝાડીમાં બેઠેલી બ્રાહ્મણીને પણ બધું સંભળાતું હતું. તે સમજી કે ખેલ ખલાસ—આવી બન્યું. ઉંચા ઝાડ પર બેઠેલો પહેરેગીર પણ બધું જોઈ રહેલો. તે પણ બિચારો સડક થઈ ગયેલો. પણ ચીસો ને બૂમાટો મારતો હતો કે " એ ભટજી કાકાને હાથીએ માર્યા રે, હાથીએ માર્યા..........."

એ ચીસો હાથીનેય કાને પડી. તે એકદમ

ચમકીને ઉભો. બ્રાહ્મણ પણ ઉભો ને તેણે આડી નજર નાંખી, કે જોઇએ હાથી શું કરે છે. હાથી સહેજવાર ઉભો. પછી આંખ મીંચી ઉઘાડીયે એટલામાં તો એણે પગ ટેકરા પર ટેકવ્યા, શૂંઢ ઘુમાવી ને ભટજીને તેમાં લીધો. બસ ખલાસ. ભટજીનો છુંદો થઈ ગયો. પેલા પહેરેગીરે એ જોયું. તેણે બૂમાબૂમ કરી ગામને ખબર આપી.

(૮)

આમ ને આમ લગભગ સ્હવાર થવા આવી. બ્રાહ્મણને માર્યા પછી હાથીએ બીજા ગામનો રસ્તો લીધો. લગભગ દશ વાગે એણે બીજો ભોગ લીધો. એક બિચારો ગોવાળીયો રસ્તે થઇને જતો'તો. માથે બે મટકાં હતાં, દહિંથી ભરેલાં. કોઇક વેપારીને ત્યાં એ મટકાં આપવાનાં હતાં.

અચાનક જુએ તો જમદૂત સામેજ ઉભેલો. ગોવાળ તો દહિં ફેંકીને નાઠો. પણ જઇને જાય ક્યાં ? ચાર ફલાંગ મારતાં હાથીયે તેને પકડયો ને પછાડયો. ગોવાળીયાના રામ રમી ગયા. પેલા

દહિંને પણ એ દુષ્ટ હાથીડાએ સાફ કરી નાંખ્યું.

બીજે દહાડે હાથીડો ખેતરે થઇને જાય. ખેતરમાં થોડાં ઢોર ચરે. સાથે થોડા ગોવાળના છોકરા. છોકરા તોફાની. દૂરથી હાથીને જોતાંજ માર્યો કૂદકો ને ચઢ્યા ઝાડ પર. ત્યાં બેસી ઝાડ પરથી ડાળીઓ તોડી તોડીને હાથી પર ફેંકવા મંડ્યા. ત્રણ છોકરાથી ઝાડ પર ન ચઢાયું તે ઉભી પુંછડીએ નાઠા. પાસેજ એક ખાડી હતી. તે તરફ દોડ્યા. ખાઈના કિનારા ખુબ ઉંચા ને વચ્ચે ઉંડા પાણી. બે છોકરાએ માર્યો ભુસકો પાણીમાં. તરતા તરતા ગયા સામે પાર. ત્રીજે છોકરે ડૂબકી મારી. ગામડાના છોકરાં. તરતાં સારૂં આવડે. ડુબકીમાંયે ઉસ્તાદ. ડુબકીવાળો તો પાણીમાંજ ભરાયો. ધાર્યું કે બે ત્રણ મિનિટે નીકળી જઇશું. કોઇને જોશે નહિ એટલે હાથીડો ચાલ્યો જશે. પછી શી ફિકર છે?

પણ હાથીડો કાચો હતો? તેણે કાંઠે આવી જોયું તો બે જણ સામે કાંઠે બેઠા છે. એકે ડુબકી મારી છે. હાથી તો ચતુર પ્રાણી. તેણે વિચાર્યું,

ડુબકી તે ક્યાં સુધી રહેવાની છે? હમણાં બહાર નીકળશે. ક્યાં જવાનો છે? હાથીડાએ તો શુંઢ પાણી પર ધરી રાખી, શિકાર બહાર નીકળે કે પકડી લેવો. છોકરો બાપડો પાણીની અંદર ક્યાં સુધી બેસે? સાસ લેવાને તેણે સહેજ માથું બહાર કાઢયું ત્યાં તો ભપ્પૂ દઈને શુંઢ પડીજ છે તેના પર. બિચારો છોકરો ક્ષણ વારમાં તો રામશેટલો થઈ ગયો. હાથીએ તેનો ભોગ લીધો. એવો લીધો કે તેનું શરીર લોચેલોચા થઈ ગયું. આ જોઈને પેલા સામા કાંઠાવાળા તો ચીસો પાડતા મુઠ્ઠી વાળીનેજ નાઠા.

(૯)

આમ ને આમ આ હાથીએ દશ બાર જીવ લીધા. જેની પાછળ પડયો તેનો જીવ લે ત્યારેજ જંપે. ફક્ત એકજ માણસ એના લાગમાં આવવા છતાં છટકેલો. એ ભાઈસાહેબ ટહેલતા ટહેલતા ખાઈને કાંઠે ચાલે. અચાનક કોણ જાણે ક્યાંથી હોકારો કરેલો. હાથી છુટી નીકળ્યો. પેલા ભાઈસાહેબ મુઠ્ઠી

વાળીને દોડયા. પણ તેનું કાળજું ઠેકાણે હતું. તેને ખ્યાલ હતો કે હાથી સાથે શરતમાં નહિ જીતાય. ખાઇને કાંઠે એક આમલીનું ઝાડ હતું. એ ભાઇસાહેબ તો મારી ફલાંગ ને ચઢ્યા તે ગયા ઠેઠ મથાળે.

પછી તો હાથીનો ગુસ્સો જોઇ લેવો; શિકાર પંજામાંથી છટકેજ કેમ? હાથીડો તો ઝાડ પર મંડયો. ભમાભમ માથું તેની સાથે ઠોકવા માંડયું. પણ એ તો આમલીનું ઝાડ. ઝાડ મોટું. મૂળીયાં ઉંડાં. તે કેમ ચસે? ઝાડ તો જરાય મચક ન આપે તો!

પણ એ તો ચતુર પ્રાણી; એણે જુક્તિ શોધી. શુંઢમાં ભરીને ખાઇમાંથી પાણી લીધું ને ઝાડની આસપાસ જમીન પર રેડયું. પછી પોચી જમીન ઉખેડવા માંડી. પગે પગે ખોતરવા માંડી. થોડું ખોતરે, વળી પાણી નાંખે, વળી ખોતરે. વળી પાણી લઇ આવે ને રેડે ને ખોતરે.

ઝાડ પર બેઠા બેઠા પેલા ભાઇ આ બધું

જોઇ રહ્યા'તા. આ જુક્તિ જોઇને સડકજ થઇ ગયેલા. લાગ્યું કે હવે ખેલ ખલાસ. હમણાંજ થોડી વારમાં ઝાડનો પાયો ઢીલો પડશે. પછી ઝાડથી હાથી સાથે ટક્કર નહિ ઝીલાય. ઝાડ ભમ્મ દઇને પડશે ને—તે સાથે આપણે પણ ખલાસ!

પણ એય ચતુર હતો ને! એણે પોતાના કપડાં કાઢી તેને ફાડ્યા. પછી તેમાં ઝાડની ડાળીઓ ને પાંદડા ભરી માણસના જેવોજ ઘાટ બનાવ્યો. આમ એનો બનાવટી માણસ બન્યો ને આમ પેલું ઝાડ કડડભુસ દઇને નીચે પડયું.—તે પડયું ખાડીના પાણીમાં. ઝાડ પડવા માંડતાંજ એણે પેલો ચાડીયો હાથી તરફ ફેંક્યો. તે બરાબર હાથી પાસે પડયો. પોતે ઝાડના મથાળા સાથે પાણીમાં પડયો—ખાસ વાગ્યું નહિ. તરતજ તરતો તરતો સામે કાંઠે નાઠો. પછી હા..........શ કરતો જરા ઉભો. હવે બચી ગયો'તો. ઉભા રહીને નજર કરી: હાથી પેલા ચાડીયા પર જોરથી પોતાનો ગુસ્સો કાઢતો હતો!

આમ એકજ શિકાર હાથીનો છટકી ગયો !

(૧૦)

દશ બાર જણનાં ખૂન—ને કેટલાંય ગામડાંનો થરથરાટ! એ કંઇ જે તે વસ્તુ ? કંઇ પણ ઉપાય થવો જોઇયે. બેસી રહ્યે શું વળે ? બન્દુકથી વીંધી ને હાથીને ઠાર કરવો જોઇએ. સરકાર તરફથી જમીનદાર પર હુકમ આવ્યો, હાથીને એકદમ ઠાર કરો.

જમીનદારનો હાથી પર ભારે પ્રેમ. મારી નાંખતાં જીવ ન ચાલે. ગાંડો ફરી પાછો ડાહ્યો થાય તો સારૂં. એક વાર જોવું તો જોઇયે.

જમીનદારે ઉપાય કીધો. પાંચ સાત હાથણીઓ ભેગી કરી. તેને એક સ્થળે રાખી. મકનો મસ્તાનો ત્યાં દોડયો ને ઉભો રહ્યો. સંતલસ મુજબ તેને પકડી લીધો ને તળાવને કાંઠે મોટા ઝાડ સાથે બાંધ્યો.

પછી તો રોજ તેના ડીલ પર ખૂબ ઠંડું પાણી છાંટે. ઘડેઘડા. લગભગ હજાર મણ પાણી

વરસાવે. એમ ન્હવડાવી રોજ મણ દોઢ મણ દહિં ખવડાવે. સાત દહાડા એમ કર્યું. આઠમે દહાડે જુએ છે તો હાથીની આંખની રતાશ ગઈ છે, મિજાજ જરા ઠંડો પડયો છે. પહેલાંની પેઠે ખોરાક ખાય છે, ફળ ખાય છે; જાણે હવે કંઇ નથી. હવે એને છોડી જોવો કે કેમ ?

પણ કેમ છોડાય? વખતે ફરી તોફાન કરે તો? ગાંડો થઇ જાય તો ? પારખું કરવું જોઇએ. પારખું પાર પડે તો જણાય કે ફીકર નથી. હાથી અસલ જેવો થઇ ગયો છે.

મટોડીને ગેરૂથી રંગી એક માણસ બનાવ્યો. કપડાં સારી પેઠે પહેરાવ્યા. જાણે આબેહુબ માણસ. ગમે તે છેતરાઇ જાય. એ પુતળાંને હાથી પાસે મૂક્યું !

મૂકતાંજ, ખલાસ! હાથી પાછો ગાંડોતૂર! પુતળાંને ભાંગી તોડી છુંદીને હાથીએ પૂરું કર્યું. દાંતે દાંતે ચાવી જોયું. માણસ જોયું કે દાઢ સળકી!

બસ, પછી શું ? ગોળી મારવાનું ઠર્યું. ગોળી

મારી. પણ એક ગોળીએ એ મરે ? એ તો મકનો મસ્તાનો. બાર તેર બાર કર્યા. એક એક ગોળી વાગે ને હાથી થરથર ધ્રુજે. તેની આંખમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં. જાણે જળના રેલા. આખરે હાથી ધમ દઈને પડયો. ત્યારે જમીનદાર ને બીજાં આસપાસનાં સૌ પોસપોસ આંસુએ રડ્યાં. ખૂબ રડ્યાં. સહેજ બેદરકારીએ માણસે હીરા જેવું પ્રાણી ખોયું !

એનું નામ મકનો મસ્તાનો.

સમાપ્ત

કેરીના ભજીયાંનું એક ચિત્ર

કિંમત

ત્રણ આના

ઉંદરડા, ખીસકોલી, સસલા કબુતરની દુનિયાની અત્યંત રમુજી ને બોધક વાર્તા. એક ખાઉધરા કબુતરની કેવી ફજેતી થાય છે તેનું એમાં બહુ રસભર્યું વર્ણન છે. જરૂર તમારા બાળકોને વંચાવો. કિં. માત્ર આના ત્રણ. આવાં પુષ્કળ ચિત્રો....ગાંડીવ.

બીરબલનો બન્ધુ

પુષ્પ) નું (ત્રીજું

એક ચિત્ર

અકબર ને બીરબલની આવે છે તેવી ઘણીજ રસભરી, તદ્દન નવી અને વિવિધ વિષયની, ચાલાકી અને હાજરજવાબીપણાની વાર્તાઓ. દરેક પત્રકારે આ વાર્તાઓનાં વખાણ કર્યાં છે કિંમત માત્ર આઠ આના.

બાજુ.

ગ્રાહક

ઘણી બાજુએથી આ માળાના કાયમના

માટે પૂછપરછ આવ્યા કરે છે. તેથી એવો નિયમ કર્યો છે કે જે કોઇ ભાઇ યા બહેન રૂ. ૪ અમારે ત્યાં અનામત મુકશે તેને અનામત મળ્યાની તારીખ પછી બહાર પડતાં પુસ્તકો નિયમિત રીતે મળશે. અનામત મુકવાનો લાભ એ છે કે પુસ્તકોનું ટપાલ ખર્ચ સંસ્થા ભોગવશે અને ગ્રાહકને છાપેલી કિંમતે ઘર બેઠાં ચોપડી મળશે. આ રીતે મુકેલી રકમનો બરાબર હિસાબ રખાશે અને રકમ પૂરી થતાં ગ્રાહકને ખબર આપી વધુ નાણું મંગાવી લેવાશે. આમાં કોઇ જાતની દાખલ ફી કે કશું નથી. છેક ઓછી કિંમતની ચોપડીઓ હશે તો બે બે ત્રણ ત્રણ સાથે મોકલાવી દેવાશે. વરસના ગાળામાં રૂ. ચારથી વધુ લાગત ગ્રાહકને આવશે નહિ પણ ચોપડીઓ અમુક આંતરે બહાર પડેજ, એવો કઇ નિયમ નથી. અનામત મળ્યા પહેલાંના પુસ્તકો ગ્રાહકને જોઇશે, તો પુરી કિંમતે અપાશે. પણ બધાં સાથે લેશે તો વળતર કાપવામાં આવશે. આજેજ મનીઓર્ડર કરો.

. ટંકાર

…ના

- [illegible]
- [illegible] ૦-૬-૦
- … નરમાંનો [illegible] ૦-૮-૦
- ૪ મુરખરાજ (ટોલ્સ્ટોય) ૦-૮-૦
- ૫ ભીષ્મ ૦-૬-૦
- ૬ ભીષ્મ અને યુધિષ્ઠિર ૦-૪-૦
- ૭ બાળવિહાર (૧) ૦-૧૨-૦
- ૮ જય બજરંગ ૦-૬-૦
- ૯ વાઘોનું વન ૦-૪-૦
- ૧૦ જાદુઈ હાર ૦-૪-૦
- ૧૧ બરફીપુરી ૦-૪-૦
- ૧૨ સોનાકુમારી ૦-૪-૦
- ૧૩ તોફાની ટીપુડો ૦-૬-૦
- ૧૪ કંચુંબર ૦-૩-૦
- ૧૫ ધૂપસળી ૦-૪-૦
- ૧૬ બાળવિહાર (૨) ૦-૬-
- ૧૭ મોતીના દાણા ૦-૫-
- ૧૮ એક હતો કુવરો— ૦-૪-
- ૧૯ ફેરીનાં ભજવ્યાં ૦-૩-
- ૨૦ નવનીત ૦-૩
- ૨૧ મેઘધનુષ ૦-[illegible]
- ૨૨ મિયાઉં ૦-૧-
- ૨૩ હાથી ધમધમ ચાલે ૦-૧-૦
- ૨૪ બાળડાયરી ૦-૩-૦
- ૨૫ ચોપગાંની ચતુરાઈ ૦-૪-૦
- ૨૬ ગધેડાનું રાજ ૦-૧-૦
- ૨૭ રમકડાની દુકાન [illegible]
- ૨૮ જાદુઈ જમરૂખ [illegible]-૦
- ૨૯ મકનો મસ્તાનો [illegible]-૬
- ૩૦ બંગાળી બિરબલ ૦-૬-૦

પહેલો સેટ: કુલ કિંમત ૮-૦-૬ તેને બદલે આપો છે. રૂપિયા સાડા સાત. પોસ્ટેજ, ટપાલ માર્ગે સવા રૂપિયો. સ્ટેશન ગામોએ રેલ્વે પાર્સલ સસ્તું પડશે.

સેટ બીજો: (તૈયાર થાય છે) (૧) બાળમુલાકાતો (૨) ખોટી વાતો (૩) કાગડા કાકા (૪) પ્રાણી પુરાણ (૫) અજબસ્તાન સંતાકુકડી. જેમ જેમ તૈયાર થશે તેમ તેમ બહાર પડશે.

રસમય] **ખાંયણાં** [લોકગીત

લોક સાહિત્યના [illegible] મેઘાણીએ લખેલા વિસ્તૃત પરિચય સાથે. બે ભાગ સુંદર [illegible] કિંમત ૦-[illegible]-૦ પોસ્ટેજ ૦-[illegible]-૦